

Cengiz GÜNEY¹

Ahmet Vecdi CAN²

**FAALİYET RAPORLARINDA YER ALAN ÇEVRESEL
BİLDİRİMLER (BİST 100 ENDEKSİNDE YER ALAN ve İMALAT
SANAYİ SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN ŞİRKETLER
ÜZERİNDE BİR İÇERİK ANALİZİ)**

Özet

Bu çalışma BIST 100 endeksinde yer alan ve “imalat sanayi” sektöründe faaliyet gösteren 39 adet şirketin 2013 yılı yılsonu faaliyet raporlarında yer alan çevresel bildirimlerin niteliksel açıdan durumlarının ne olduğunu tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma da yöntem olarak “içerik analizi yöntemi” kullanılmıştır. Bu çerçevede şirketlerin 2013 yılsonu faaliyet raporları Sermaye Piyasası Kurulu, Kamuyu Aydınlatma Platformu web sayfası (<http://www.kap.gov.tr>) ve şirketlerin kendi web sayfalarından elde edilmiştir. Elde edilen yılsonu faaliyet raporlarındaki çevresel bildirimler, önceden oluşturulmuş 5 temel kategori ve 16 alt kategoriye göre, niteliksel açıdan (B.Y: Bilgi Yok, G.A: Genel Açıklama, N.A: Niteliksel Açıklama, S.A: Sayısal Açıklama, N.ve.S.A: Niteliksel ve Sayısal Açıklama) olmak üzere, 5 şekilde kodlanmıştır. Elde edilen bulgular tablolar ve grafikler aracılığı ile yorumlanmıştır.

Çalışmanın sonucunda çevreyle en çok etkileşim halinde olan sektörlerden birisinin “İmalat Sektörü” olmasına karşın, BİST 100 endeksinde yer alan şirketlerin faaliyet raporlarında çevresel bildirimlerin niteliksel açıdan yetersiz olduğu görülmüştür. Kategoriler açısından faaliyet raporlarında yer alan bildirimlerin ya “B.Y: Bilgi Yok” niteliğinde ya da “G.A: Genel Açıklama” niteliğindeki bilgilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Çalışma sonuçları yönüyle F. Lerzan KAVUT tarafından yapılan ve 2003-2004 yıllarını kapsayan “Kurumsal Yönetim, Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ve Çevresel Raporlama: İMKB 100 Şirketlerinin Çevresel Açıklamalarının İncelenmesi” isimli makale ile paralellik göstermektedir.

¹ Öğr. Gör., Kocaeli Üniversitesi, Gazanfer Bilge MYO, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümü, cengiz.guney@kocaeli.edu.tr (Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı Doktora Öğrencisidir.)

² Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, acan@sakarya.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Yıllık Faaliyet Raporları, Çevresel Raporlama, Çevre Muhasebesi, İçerik Analizi, İmalat Sektörü

**ENVIRONMENTAL DESCRIPTIONS in THE ANNUAL REPORT
(A CONTENT ANALYSIS on ENTERPRISES LOCATED in BIST 100 and
MANUFACATURING INDUSTRY)**

Abstract

This work's aim is to determine the qualification of environmental notifications which is rank among BIST 100 index and 2013 annual activity reports of 39 company that carry out business in the field of "manufacturing industry". In this work it is employed "content analysis method". Within this framework, it is acquired 2013 annual reports of companies from Capital Market Board, websites of Public Disclosure Platform (<http://www.kap.gov.tr>) and companies own websites. The annual activity reports that acquired divided environmental notifications into 5 different way in terms of qualification (N.I: No Information, G.E: General Explanations, Q.E: Qalitative Explanations, Q.E: Qualitative Explanations, Q and Q.E: Qualitative and Quantative Explanations). Informations that obtained are interpreted by tables and graphics.

Even though the most sector that involve in interaction with environment is "manufacturing industry", companies' activity reports that rank among BIST 100 index demonstrated that environmental notification is not sufficient in terms of qualification. It has seen that the notifications which are in activity reports in the sense of catagories is consist of "N.I: No İnformation" or "G.E: General Explanation". The study results have parallels with the article which encompasses in 2003-2004 "Corporate Governance, Corporate Social Responsibility And Environmental Reporting: A Study Of İse 100 Companies' Environmental Disclosures" wrote by F. Lerzan KAVUT.

Keywords: Annual Activity Reports, Environmental Reporting, Environmental Accounting, Content Analysis, Manufacturing Sector

1.GİRİŞ

İşletmeler mevcut ve potansiyel iş ortaklarını ve çıkar gruplarını bilgilendirmek amacıyla faaliyet raporları yayınlamaktadırlar. Yayımlanan faaliyet raporları sorumluluk, doğruluk ve tarafsızlık, açıklık ve tam açıklama ilkelerine uygun hazırlanmalıdır. Faaliyet raporlarında bulunması gereken bölümlerin ve bu bölümlerde açıklanan bilgilerin nitelikleri faaliyet raporlarının kalitesi hakkında okuyucularına bilgi vermektedir. Faaliyet raporlarında çevreye yönelik açıklamalar "Kurumsal Sosyal Sorumluluk" alt başlığında yer almaktadır.

Çalışmada BIST 100 endeksinde yer alan ve "İmalat Sanayi" sektöründe faaliyet gösteren Şirketlerin 2013 yılı yılsonu faaliyet raporlarında yer alan çevresel bildirimler "içerik analizi" yöntemi ile analiz edilmiştir. Faaliyet raporlarında açıklanan çevresel bildirimler çeşitli kategorilere göre niteliksel açıdan sınıflandırılmış, ortaya çıkan frekans tabloları, grafikler ve diğer bulgular yorumlanmıştır.

2.Faaliyet Raporları

Faaliyet raporları Şirketlerin mevcut ve potansiyel iş ortaklarını ve menfaat sahiplerini bilgilendirmek ve etkilemek için yıllık olarak hazırlanan bir dokümandır (Deloitte, 2009:2). Faaliyet raporları hazırlanırken aşağıdaki ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekir (Gelir İdaresi Başkanlığı, <http://www.gib.gov.tr> E.T:08.07.2015):

- **Sorumluluk İlkesi:** Faaliyet raporları mali saydamlık ve hesap verme sorumluluğunu sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır.
- **Doğruluk ve Tarafsızlık İlkesi:** Faaliyet raporlarında yer alan bilgilerin doğru, güvenilir, önyargısız ve tarafsız olması zorunludur.
- **Açıklık İlkesi:** Faaliyet raporları, ilgili tarafların ve kamuoyunun bilgi sahibi olmasını sağlamak üzere açık, anlaşılır ve sade bir dil kullanılarak hazırlanır. Raporlarda teknik terim ve kısaltmaların kullanılması durumunda bunlar ayrıca tanımlanır.
- **Tam Açıklama İlkesi:** Faaliyet raporlarında yer alan bilgilerin eksiksiz olması, faaliyet sonuçlarını tüm yönleriyle açıklaması gerekir. İdarenin faaliyetleriyle ilgisi olmayan hususlara faaliyet raporlarında yer verilmez.

Faaliyet raporlarında yer alması gereken bölümler ve bunlara ilişkin açıklamalar şöyledir (Deloitte, 2009: 7-22):

1. Şirkete Genel Bakış: Bu bölümde genel olarak Şirket veya Topluluğun faaliyet gösterdiği sektörler, dünya veya ülke üzerindeki bölgesel dağılımı ve diğer yerli ve yabancı şirket ya da gruplarla kurulmuş olan ortaklıklar hakkında genel bilgilere yer verilir.

2.Yönetim Kurulu Başkanının Mesajı: Başkan'ın mesajında, İnsan Kaynakları Politikası, Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Kalite Politikası, Sektöre Bakış gibi bazı ana başlıklar altında düşüncelerini belirtmesi önemlidir.

3. Yönetim Kurulu Üyeleri: Bu bölümde, yönetim kurulunda görev alan başkan ve üyelerin, murahhas üyelerin ad ve soyadları, görev ve sorumlulukları, bu görevlerinin süreleri (başlangıç ve bitiş tarihleriyle), özgeçmişleri, şirket dışında yürüttükleri görevlerle ilgili bilgilere yer verilmelidir.

4. Yürütme Komiteleri (Üst Yönetim) Ve Denetim Kurulu Bilgileri: Yönetim kurulu üyeleri dışında şirketin dönem içinde yönetim komitelerinde ve denetleme kurullarında görev alan başkan ve üyelerin ad ve soyadları, yetki sınırları, bu görevlerinin süreleri (başlangıç ve bitiş tarihleriyle), verilmesi gerekmektedir.

5. Vizyon Ve Misyon, Değerler Ve Strateji: Vizyon, misyon ve şirket değerleri o şirketin amacını, hedeflerini ve temel fikirlerini temsil eder. Bir şirketin vizyon, misyon ve değerleri, kurumsal karar verme mekanizması hakkında önemli ipuçları içerirler.

6. Hisse Performansı: Şirketin ilgili yıl içindeki hisse fiyatı performansı, bir önceki yıla veya yıllara göre karşılaştırmalı hisse fiyatı ve piyasa değeri değişimi, halka açıklık oranı ve hisse adetleri ile ilgili bilgilere bu bölümde yer verilmelidir

7.Şirket Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi: Şirket finansal tablolarında yer almayan ancak kullanıcılar için yararlı olacak diğer hususları finansal tablolarla uyumlu olmak kaydıyla bu bölümde açıklayabilir.

8. Risk Yönetimi: Şirketlerin faaliyetlerinden dolayı maruz kaldığı riskler ve faaliyet raporlarında bu risklere ilişkin politika ve uygulamalar ilgili verilmesi gereken açıklamalar bu bölümde ele alınacaktır.

9. İnsan Kaynakları: Bu bölümde insan kaynakları politikaları ve organizasyonu hakkında bilgiler verilmelidir. Buna ek olarak, şirketin çalışanları ile ilgili demografik bilgiler, toplu sözleşme uygulamaları, çalışanlara sağlanan hak ve menfaatler belirtilmelidir.

10. Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Eğitim sanat, çevre, spordan, sağlık ve bilimsel araştırmalara yönelik olarak farklı alanlarda yürütülen sosyal sorumluluk ve sponsorluk projelerine ilişkin bilgiler bu bölümde açıklanacaktır.

11. Kurumsal Yönetim İlkeleri Uyum Raporu: SPK 2003 yılından itibaren kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporunun yılsonu faaliyet raporlarında yer almasını zorunlu kılmıştır.

12. Kâr Dağıtım Politikası: Bu bölümde, Türk Ticaret Kanunu; Sermaye Piyasası Mevzuatı; Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Düzenleme ve Kararları; Vergi Yasaları; ilgili diğer yasal mevzuat hükümleri ile Esas Sözleşmesi Çerçevesinde kâr dağıtım oranlarının belirlenmesinde hangi etmenlerin dikkate alındığını açıklar.

13. Kâr Dağıtım Önerisi: Kâr dağıtım önerisi, şirket yönetiminin genel kurula sunduğu teklifi içerir.

14. Mali Tablolar, Dipnotlar ve Denetçi Raporu: Faaliyet raporlarının kalbi olan şirketin finansal tabloları, (birlikte bilanço, gelir tablosu, nakit akım tablosu ve özsermaye değişim tablosu), açıklayıcı dipnotlar ve denetçi görüşünün yer aldığı bölümdür.

15. Yönetim Kurulu Kararı: Şirketin bilanço ve gelir tablosunun yönetim kurulu tarafından kabulünü ve genel kurulun onayına sunulması ile ilgili yönetim kurulu kararının olduğu bölümdür.

16. Denetim Kurulu Raporu: Denetim Kurulu'nun yapmış olduğu çalışmanın içeriği ve şirketin ilgili tarih itibarıyla düzenlenmiş bilançonun o tarihteki gerçek mali durumunu ve ilgili yıla ait gelir tablosunun anılan döneme ait faaliyet sonuçlarını, gerçeğe uygun ve doğru olarak yansıtmakta; kâr dağıtım önerisi ilgili mevzuata ve şirket esas sözleşmesine uygun bulunup bulunmadığına dair denetçi görüşünü içermektedir.

17. Genel Kurul Toplantısı Gündemi: Bu bölümde gündem maddeleri ve ilgili açıklamaları verilir. Yönetim Kurulu'nun, sona eren mali yıla ilişkin temel tespit ve değerlendirmelerin genel kurula sunumu gibi dokümanları içerebilir.

18. Diğer: Derecelendirme kuruluşlarının değerlendirmeleri, iç kontrol sistemi ile bu sistemin sağlıklı olarak işleyip işlemediğine ilişkin yönetim kurulu beyanı ve bağımsız denetim kuruluşunun şirketin iç kontrol sistemi ile ilgili görüşlerinin yer aldığı bölümdür.

Yılsonu faaliyet raporlarında çevresel açıklamalar “**10.Kurumsal Sosyal Sorumluluk**” bölümü altında yer almaktadır.

3.Yılsonu Faaliyet Raporlarında Yer Alan Çevresel Bildirimlere İlişkin İçerik Analizi

3.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Halka açık şirketlerce yapılan açıklamalar sadece ilgili şirketleri ilgilendirmemekte, birçok çıkar grubunun alacakları kararlar açısından önem arz etmektedir. Araştırma da BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin 2013 yılı faaliyet raporlarının içerik analizi yapılmaktadır. Araştırma BİST 100 endeksinde yer alan “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin faaliyet raporlarında yer verdikleri çevresel bildirimlerin niteliksel özelliklerinin belirlenmesi açısından önemlidir.

3.2.Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtları

Yılsonu faaliyet raporlarının “Kurumsal Sosyal Sorumluluklar” bölümünde yer alan çevresel açıklamalar araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Araştırma da yalnızca BİST 100 listesinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin 2013 yılı yılsonu faaliyet raporları analize tabi tutulmuştur.

3.3.Araştırmada Kullanılan Analiz Yöntemleri

Araştırmanın modeli tanımlayıcı araştırma modeli olup, gerekli veriler, niteliksel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. İçerik analizi; “Beyanların içeriksel ve biçimsel özelliklerini sistematik ve nesnel olarak tasvir eden ampirik bir yöntemdir.” şeklinde tanımlanmaktadır (Gökçe, 2006:7). Bir diğer tanımda ise içerik analizi; “Çeşitli metinlerin içeriğini kendini doğrudan okumaya vermeyen temel öğelerini sınıflandırmak ve yorumlamak amacıyla yöntemsel, sistematik, objektif ve nicel olarak

incelenmesini sağlayan tekniktir.” şeklinde tanımlanmaktadır (Bilgin, 2006:2). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere içerik analizi yöntemi, işletmeler ve çıkar grupları arasında önemli bir iletişim aracı olan raporların (Faaliyet Raporları) ve açıklamaların içeriğinin nesnel ve sistematik olarak analizinde kullanılması uygun olan bir yöntemdir.

Veri ve Bilgi Toplama: Halka açık şirketlerin faaliyet raporlarında yer alan çevresel bildirimlerin niteliklerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada verilerin toplanması ve incelenmesinde Kamuyu Aydınlatma Platformu web sayfası (www.kap.gov.tr) başta olmak üzere, şirketlerin web sayfalarından 2013 yılı yılsonu faaliyet raporlarına ulaşılmıştır.

Kodlama Süreci: İçerik analizi, İncelenecek bir metnin ya da raporun içeriğindeki bilgilerin önceden tanımlanmış kategoriler çerçevesinde, sayısal ve niteliksel olarak kodlanmasını gerektirmektedir. Bu yöntemde metinde sunulan bilgiler kategorilere göre sınıflandırılarak (kodlanarak) yüzdesel dağılımları ölçülmektedir. Kodlama sonucu elde edilen sayısal ölçümler başka tür analizlerin yapılmasında temel veri olarak kullanılmaktadır. Çevresel bilgilerin içerik analizinde kodlanabilmesi için kategorilerinin oluşturulması ve bu kategorilerin kapsamına girecek çevresel bilgi türlerinin saptanmış olması gerekmektedir. Bu araştırmanın yürütülmesi ve içerik analizi tekniğinin uygulanabilmesinde kullanılacak olan kategoriler ve bu kategorilere kodlanacak çevresel bilgi çeşitlerinin tespiti için, literatür incelemesi yapılmış ve çevresel bilgilere yönelik aşağıdaki temel ve alt kategoriler oluşturulmuştur (Kavut, 2010:23):

Tablo 1: Çevresel Bilgilere Yönelik Temel ve Alt Kategoriler

Kategorilerdeki bilgilerin verilmiş şekli ise;

Çevre Politikaları	Çevre Yönetim Sistemi	Çevresel Koruma Ve Önleme Faaliyetleri	Çevresel Farkındalık	Çevre Davaları Hakkında Bilgi
<ul style="list-style-type: none"> Genel Çevre Politikası Özel Çevre Politikası 	<ul style="list-style-type: none"> Çevre Yönetim Sistemi Çevre Denetimi Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED Raporları) ISO 14001 Belgesi Sahipliği 	<ul style="list-style-type: none"> Geçmişteki Ve/Veya Bugünkü Çevresel Harcamalar Gelecekteki Tahmini Çevresel Harcamalar Ar-Ge Çalışmaları Atık Bilgisi Verme (Emisyon Bilgisi) Atık Azaltma Faaliyetleri Ve Geri Dönüşüm Uygulamaları 	<ul style="list-style-type: none"> Doğal Kaynak Korunması ve Ormanlaştırma Çalışmaları Çevresel Farkındalık Eğitimleri Çevre Ödülleri Üye Olunan Çevre Kuruluşları 	<ul style="list-style-type: none"> İşletme Aleyhine Açılan Çevre Davaları Bilgisi

1. Bilgi Yok (B.Y): Analizi yapılan kategoriye ilişkin faaliyet raporlarında her hangi bir bilgi bulunmamaktadır.
2. Genel Açıklama (G.A): Analizi yapılan kategoriye ilişkin faaliyet raporlarında birkaç cümle açıklama bulunmaktadır.
3. Niteliksel Açıklama (N.A.): Analizi yapılan kategoriye ilişkin faaliyet raporlarında geniş anlamda açıklama bulunmaktadır

4. Sayısal Açıklama (S.A): Analizi yapılan kategoriye ilişkin faaliyet raporlarında sayısal veriler, istatistiksel açıklamalar ya da tablolar vb. bulunmaktadır.
5. Hem Niteliksel Hem de Sayısal Açıklama (N.Ve S.A.): Analizi yapılan kategoriye ilişkin faaliyet raporlarında geniş anlamda açıklamalar ve sayısal veriler, istatistiksel açıklamalar ya da tablolar vb. bulunmaktadır.

Güvenilirlik ve Geçerlilik: İçerik analizinin etkin uygulanabilmesi belirli teknik koşulların yerine getirilmiş olmasına bağlıdır. Birinci koşul sınıflandırma kategorilerinin açık ve kesin bir şekilde tanımlanmış olması, ikinci koşul veri toplamanın sistematik olması, üçüncü koşul ise güvenilirlik ve geçerlilik özelliklerinin sağlamış olmasıdır (Milne ve Adler, 1999:238-239). Çalışmada yukarıdaki üç koşulun sağlanması amacıyla; kategorilerin tespitinde daha önceki benzer çalışmalarda kullanılan sınıflandırmalar³ esas alınmış ve kodlama tek kişi tarafından gerçekleştirilmiştir.

3.4.Ana Kütlelerin Özellikleri

Araştırma BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren 39 şirket üzerinde gerçekleştirilmiştir.

3.5.Araştırma Verilerinin Analizinde Kullanılan İstatistik Teknikler

İçerik analizi sonucu elde edilen veriler sayı ve yüzde olarak belirlenmiş, ortaya çıkan frekans tabloları grafikler yorumlanmıştır.

3.6.Araştırmanın Hipotezi

Araştırmanın hipotez cümlesini şöylece belirtmek mümkündür:

“BİST 100 Endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin 2013 yılı yılsonu faaliyet raporlarında yer alan çevresel bildirimler niteliksel açıdan birbirinden farklıdır.”

3.7.Araştırmanın Bulguları ve Yorum

Çalışmanın bu bölümünde araştırma sonucu elde edilen bulgular frekans tablosu aracılığıyla açıklanmakta ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmektedir.

Tablo2: Kategorilere Göre 2013 Yılı Yıl Sonu Faaliyet Raporlarında Açıklanan Bilginin Niteliğine İlişkin Frekans Tablosu

KATEGORİLER	Açıklanan Bilginin Niteliği (Adet)				
	B.Y.	G.A.	N.A.	S.A.	N.ve S. A.
GENEL ÇEVRE POLİTİKASI	3	19	16	0	1
ÖZEL ÇEVRE POLİTİKASI	16	16	6	0	1
ÇEVRE YÖNETİM SİSTEMİ	12	15	12	0	0
ÇEVRE DENETİMİ	22	17	0	0	0
ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ (ÇED RAP.)	20	15	4	0	0
ISO 14001 BELGE SAHİPLİĞİ	16	13	10	0	0

³Detaylı Bilgi İçin Bakınız: Jose ve Lee (2007: 309-310), Stray (2008:701, 708,709), Holland ve Foo (2003, :10), Smith ve Diğerleri (2007, :191), Hackston ve Milne (1996: 105-108), Gray ve Diğerleri (1995: 95-99)

GEÇMİŞTEKİ VEYA BUGÜKÜ ÇEVRESEL HARCAMALAR	34	4	0	1	0
GELECEKTEKİ TAHMİNİ ÇEVRESEL HARCAMALAR	37	2	0	0	0
AR-GE ÇALIŞMALAR	22	15	1	0	1
ATIK BİLGİSİ VERME VE EMİSYON	20	13	2	0	4
ATIK AZALTMA VE GERİ DÖNÜŞÜM	17	12	7	0	3
DOĞAL KAYNAKLARIN KORUNMASI VE ORMANLAŞTIRMA ÇALIŞMALAR	27	2	1	2	7
ÇEVRESEL FARKINDALIK EĞİTİMLERİ	24	13	2	0	0
ÇEVRE ÖDÜLLERİ	30	9	0	0	0
ÜYE OLUNAN ÇEVRESEL KURULUŞLAR	32	7	0	0	0
İŞLETME ALEYHİNE AÇILAN ÇEVRE DAVALARI	14	0	25	0	0

Genel Çevre Politikasına İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren 39 adet şirketin %8’i 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı altında “Genel Çevre Politikaları” ile ilgili olarak hiçbir bilgiye yer vermezken, %49’u “Genel Açıklama”, %41’i “Niteliksel Açıklama”, %3’lük kısmı ise “Niteliksel ve Sayısal Açıklama” şeklinde bilgiye yer vermiştir.

Özel Çevre Politikasına İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren 39 adet şirketin %41’i 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporunda “Sosyal Sorumluluklar” başlığı altında “Özel Çevre Politikaları” ile ilgili olarak hiçbir bilgiye yer vermezken, %41’i “Genel Açıklama”, %15’i “Niteliksel Açıklama”, %3’lük kısmı ise “Niteliksel ve Sayısal Açıklama” şeklinde bilgiye yer vermiştir.

Çevre Yönetim Sistemine İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren 39 adet şirketlerin %31’i 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı altında “Çevre Yönetim Sistemleri” ne yönelik hiçbir bilgiye yer vermezken, %38’i “Genel Açıklama”, %31’i “Niteliksel Açıklama” şeklinde bilgiye yer vermektedir. “Çevre Yönetim Sistemi”ne ilişkin “Sayısal Açıklama” ve “Niteliksel ve Sayısal Açıklama” şeklinde bilgiye yer veren şirket bulunmamaktadır.

Çevre Denetimine İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren 39 adet şirketin %56’sı 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı altında “Çevre Denetimi” ile ilgili olarak hiçbir bilgiye yer vermezken %44’lük kısmının verdiği bilgiler “Genel Açıklama” niteliğindedir.

Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED Raporları)’ne İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren 39 adet şirketin %51’i 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı “Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED Raporları)” ne yönelik hiçbir bilgiye yer vermezken Şirketlerin %38’i “Genel Açıklama” niteliğinde bilgiye yer vermektedir. Şirketlerin %10’nun

verdiği bilgiler “Niteliksel Açıklama” şeklindedir. “Sayısal Açıklama” ve “Niteliksel ve Sayısal Açıklama” şeklinde bilgiye yer veren şirket bulunmamaktadır.

ISO14001 Belge Sahipliğine İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren 39 adet şirketin %41’i 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı “ISO 14001 Belge Sahipliği” ne yönelik hiçbir bilgiye vermemiştir. Şirketlerin %33’ü “Genel Açıklama” niteliğinde bilgiye yer verirken, %26’sinin verdiği bilgiler “Niteliksel Açıklama” şeklindedir. “Sayısal Açıklama” ve “Niteliksel ve Sayısal Açıklama” şeklinde bilgiye yer veren şirket bulunmamaktadır.

Geçmişteki Veya Bugünkü Çevresel Harcamalara İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren 39 adet şirketin %87’si 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı “Geçmişteki Ve/Veya Bugünkü Çevresel Harcamalar” a yönelik hiçbir bilgiye yer vermemiştir. Şirketlerin %10’u “Genel Açıklama” niteliğinde bilgiye yer verirken, %3’ünün verdiği bilgiler “Sayısal Açıklama” şeklindedir. “Niteliksel Açıklama” ve “Niteliksel ve Sayısal Açıklama” şeklinde bilgiye yer veren şirket bulunmamaktadır.

Gelecekteki Tahmini Çevresel Harcamalara İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren 39 adet şirketin %95’i 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı “Gelecekteki Tahmini Çevresel Harcamalar” a yönelik hiçbir bilgiye yer vermemiştir. Şirketlerin %5’i “Genel Açıklama” niteliğinde bilgiye yer verirken, “Niteliksel Açıklama” ve “Sayısal Açıklama”, “Niteliksel ve Sayısal Açıklama” şeklinde bilgiye yer veren şirket bulunmamaktadır.

Çevreye Yönelik AR-GE Çalışmalarına İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren 39 adet şirketin %56’sı 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı “Çevreye Yönelik Ar-Ge Çalışmaları” na yönelik hiçbir bilgiye yer vermezken Şirketlerin %38’i “Genel Açıklama” niteliğinde bilgiye yer vermektedir. Şirketlerin %3’ünün verdiği bilgiler “Niteliksel Açıklama” şeklindedir. Ayrıca %3’lük bir kısmın verdiği bilgiler “Niteliksel ve Sayısal Açıklama” niteliği taşımaktadır.

Atık Bilgisi ve Emisyona İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren 39 adet şirketin %51’i 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı altında “Atık Bilgisi Verme ve Emisyon” a yönelik hiçbir bilgiye yer vermezken Şirketlerin %35’i “Genel Açıklama” niteliğinde bilgiye yer vermektedir. Ayrıca Şirketlerin %5’inin verdiği bilgiler “Niteliksel Açıklama” şeklindedir. Şirketlerin %10’luk bir kısmın verdiği bilgiler “Niteliksel ve Sayısal Açıklama” niteliği taşımaktadır. “Sayısal Açıklama” şeklinde bilgiye yer veren şirket bulunmamaktadır.

Atık Azaltma Faaliyetleri ve Geri Dönüşüme İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren 39 adet şirketin %44’ü 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı altında

“Atık Azaltma Faaliyetleri ve Geri Dönüşüm” e yönelik hiçbir bilgiye yer vermemiştir. Şirketlerin %31’i “Genel Açıklama” niteliğinde bilgiye yer verirken, %18’inin verdiği bilgiler “Niteliksel Açıklama”, %8’nin verdiği bilgiler ise “Niteliksel ve Sayısal Açıklama” şeklindedir. “Sayısal Açıklama” şeklinde bilgiye yer verilmemiştir.

Doğal Kaynakların Korunması ve Ormanlaştırma Çalışmaları İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren Şirketlerin %69’u 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı altında “Doğal Kaynakların Korunması ve Ormanlaştırma Çalışmaları” ya yönelik hiçbir bilgiye yer vermemiştir. Şirketlerin %5’i “Genel Açıklama” niteliğinde bilgiye yer verirken, %3’ünün verdiği bilgiler “Niteliksel Açıklama” şeklindedir. Ayrıca %5’lik bir kısım “Sayısal Açıklama” şeklinde bilgi verirken, %18’lik bir kısmın verdiği bilgiler ise “Niteliksel ve Sayısal Açıklama” niteliği taşımaktadır.

Çevresel Farkındalık Eğitimlerine İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren Şirketlerin %62’si 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı altında “Çevresel Farkındalık Eğitimleri” ile ilgili olarak hiçbir bilgiye yer vermezken %33’ünün verdiği bilgiler “Genel Açıklama”, %5’inin verdiği bilgiler “Niteliksel Açıklama” şeklindedir.

Çevre Ödüllerine İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren Şirketlerin %77’si 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı altında “Çevre Ödülleri” ile ilgili olarak hiçbir bilgiye yer vermezken %23’unun verdiği bilgiler “Genel Açıklama” şeklindedir.

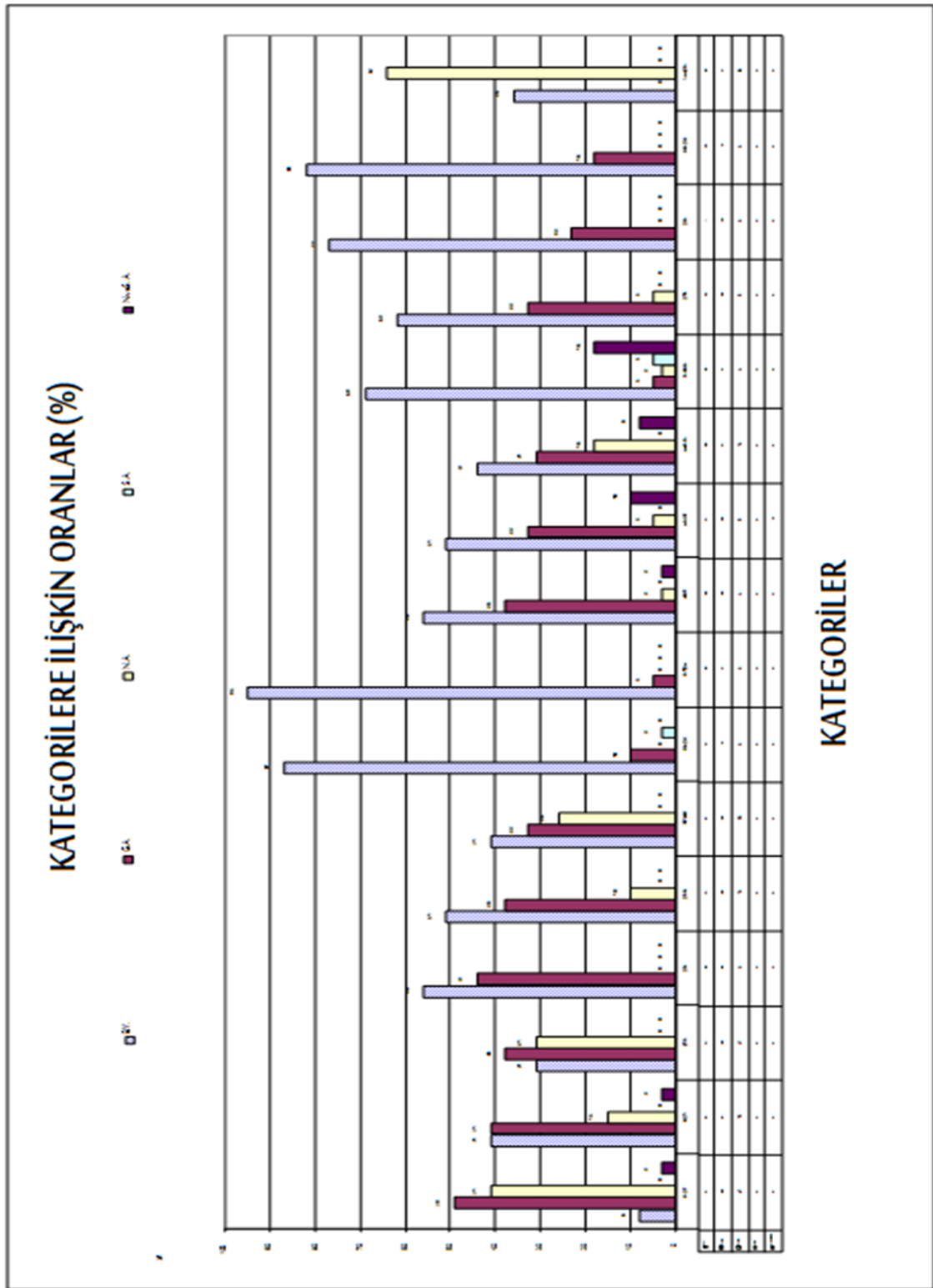
Üye Olunan Çevresel Kuruluşlara İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren Şirketlerin %82’si 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı altında “Üye olunan çevresel kuruluşlar ” ile ilgili olarak hiçbir bilgiye yer vermezken %18’inin verdiği bilgiler “Genel Açıklama” şeklindedir.

İşletme Aleyhine Açılan Çevre Davalarına İlişkin Bulgular

BİST 100 endeksinde yer alan ve “İmalat Sanayi” sektöründe faaliyet gösteren Şirketlerin %36’sı 2013 yılı Yılsonu Faaliyet Raporlarının “Sosyal Sorumluluklar” başlığı altında “İşletme aleyhine açılan çevre davaları ” ile ilgili olarak hiçbir bilgiye yer vermezken %64’ünün verdiği bilgiler “Niteliksel Açıklama” şeklindedir.

Şekil 1: Kategorilere Göre 2013 Yılı Yıl Sonu Faaliyet Raporlarında Açıklanan Bilginin Niteliğine İlişkin Yüzdeler Grafiği

Sonuç

BİST 100 endeksinde yer alan ve “imalat sanayi” sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin 2013 yılı yılsonu faaliyet raporlarında yer alan çevresel açıklamaların niteliklerinin incelendiği bu çalışmada, kategorilere göre açıklanan bilgilerin çoğunlukla ya “Bilgi Yok” ya da “Genel açıklama” niteliğinde olduğu görülmektedir. İşletmeler çevresel açıklamalara yönelik olarak sayısal ya da niteliksel bilgiler sunmaktan kaçınmaktadır. Bunun en büyük nedeninin çevresel verilerin açıklanmasına yönelik standart bir raporlama şeklinin olmaması olduğu söylenebilir. İşletmelerin çevresel açıklamaları “kurumsal sosyal sorumluluklar” bağlamında değerlendirilmesi ve açıklama zorunluluğunun olmaması ise diğer bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

- BİLGİN, N., (2006) Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler Ve Örnek Çalışmalar, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Deloitte,(2009). Yıllık Faaliyet Raporu Hazırlama Rehberi, CEO-CFO Serisi, http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/DenetcininNotDefteri/Turkey-Tr_Audit_Yillikfaaliyethazirlamarehberi_.pdf (Erişim tarihi:01.07.2015).
- Gelir İdaresi Başkanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı İdare/Birim Faaliyet Raporu Hazırlama Rehberi, http://www.gib.gov.tr/fileadmin/faaliyetraporlari/faalraporu_hazirlama.pdf (Erişim Tarihi:08.07.2015)
- GÖKÇE, O., (2006). İçerik Analizi: Kurumsal ve Pratik Bilgiler, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- GRAY, R., KOUHY, R., LAVERS, S., (1995). ‘Methodological Themes Constructing a Research Database of Social and Environmental Reporting by UK Companies’, Accounting, Auditing and Accountability Journal, Vol: 8, No: 2.
- HACKSTON, D., MİLNE, J.M., (1996). ‘Some Determinants of Social and Environmental Disclosures in New Zealand Companies’, Accounting, Auditing and Accountability Journal, Vol: 9, No: 1.
- HOLLAND, L., FOO, Y.B., (2003). ‘Differences in Environmental Reporting Practices In The UK and The US: The Legal and Regulatory Context’, The British Accounting Review, Vol: 35. <http://www.kap.gov.tr> (Erişim Tarihi:20.06.2014).
- JOSE, A., LEE, S.M., (2007). ‘Environmental Reporting of Global Corporations: A Content Analysis Based on Website Disclosures’, Journal of Business Ethics, Vol: 72.
- KAVUT, F.L., (2010). ”Kurumsal Yönetim, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Çevresel Raporlama: İmkb 100 Şirketlerinin Çevresel Açıklamalarının İncelenmesi”, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Dergisi-Yönetim, Yıl:21, Sayı:66.

- MILNE, M. J., R.W.ADLER, (1999). “Exploring The Reliability of Social and Environmental Disclosures Content Analysis”, *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, Vol: 12, No: 2.
- SMITH, M., YAHYA, K., AMIRUDDIN, A.M., (2007). “Environmental Disclosure and Performance Reporting In Malaysia”, *Asian Review of Accounting*, Vol: 15, No: 2.
- STRAY S., (2008). “Environmental Reporting: The U.K. Water and Energy Industries: A Research Note”, *Journal of Business Ethics*, Vol: 80.